

Maan hallinta- ja omistusoloista Itä-Karjalassa ennen bolševismia.

Viena-Aunukselle kirjoittanut Oljo Samulini.

Ennen maaorjuuden hävittämistä Venäjältä vuosina 1858 ja 1861 yksityisestä maanomistuksesta uudenaikaisessa mielessä varsinaisella Itä-Karjalan alueella tuskin voitaneen puhua, sillä aatellisia Itä-Karjalassa ei ollut, samoin kuin ei myöskään yksityisiä suurtilan omistajia eli ns. „pomeshtshikkoja”. Talonpojat sensijaan olivat ns. „valtakunnan talonpojat», joiden maa katsottiin kruunulle kuuluvaksi. Mutta vaikka korkea kruunu olikin julistanut maat sille yksinomaan kuuluviksi, niin kruunun maiden herroja valvoja oli harvassa ja vähän. Ja kun he olivat Itä-Karjalassa ummikoita ja venäläisen virkamielen perinnäistavolle täysin uskollisia sekä mukavuutta rakastavia ja kun tie- ja liikenneolot maassa lisäksi olivat tunnetusti aivan alkeellisia ja kehuja sekä välimatkat väsyttävän pitkiä, niin he harvoin, jos koskaan vaivautuivat „metsänhoitoalueilensa” tarkastusmatkoille. Ja niin Itä-Karjalan talonpojat saivat edelleen vapaasti harjoittaa vuosisatoja kestänyttä, esi-lsiltään perittyä kaskiviljelystä, „h u h a n r u a n t i e”, missä milloinkin tahtoivat ja mielusekseen katsoivat. Silloisten lakien ja asetusten mukaan siinäkin piti olla jonkinmoinen rajoitus ja kontrolli, mutta rysäläisen luonteenomainen ajattelutapa „ehkä se jotenkuten menee” („avosj da njesosj, da kak ni budj”) — jätti ne sikseen. Niinpä itä-karjalaiset talonpojat kaskesivatkin edelleen rauhassa mittamattomia salojaan jopa 50—60:kin kilometrin säteellä suuremmista kylhistään. Ja „biegloit”, ts. silloiset sotilaskarkurit, eläen pakolaisina synnyinmaansa aarniosalojen turvissa kaatolivat satoja hehtaareja aarniometsää kaskeksi ja raivasivat ja perkasivat jokien ja purojen varsille — nykyisin suomalaisten soturien ihailemia — luhtaniittyjä. Samalla he metsästelivät ja kalastelivat ilman mitään „rauhoituksia” tai rajoituksia kalkkeaa, mitä saatavissa oli, sekä oman henkensä pitimiksi että omaistensa, kylissä asuvien perheidensä nautittavaksi.

Inhimillisen elämän kehitys kulkee aina omaa rataansa. Ja vaikka elämä Itä-Karjalan mittaamattomissa korvissa pysyikin neitseellisessä, alkeellisessä oloillassaan, niin Venäjällä — vaikkapa hitaastikin — alkoi kehittyä puutavaran jalostus ja vientikin. Ja kehityksen laajetessa ja metsien vähetessä puutavaran hankinta-alueet siirtyivät yhä pohjoisemmaksi, ja niin Itä-Karjalankin metsille Venäjän kruunu alkoi antaa oikean arvon ja huomata, mitä vahinkoa itäkarjalainen talonpoikaisväestö niille tuotti laajoilla kaskaamisillaan. Ja vaikka talonpoikaiston maaorjuudesta vapauttamisesta olikin kulunut lähes parikymmentä vuotta ja koko maaorjuudesta vapautetulle talonpoikaistoille oli annettu maata, niin Itä-Karjalan talonpoikaisto oli vielä vailla sitä ja hankki toimeentulonsa peloittavasti haaskaamalla kruunun metsiä. Tästä annettiin 1870-luvulla hallituksen julistus, ukaasi, kieltämällä uusien kaskien hakkuu, kasketa sai ainoastaan entisiä kaskimaita, lehtoja. Samanaikaisesti pohdittiin kysymystä maan antamisesta Itä-Karjalan talonpojille eli „talonpoikien sitomisesta maahan”, ts. talonpoikien asettamisesta pysyväiseen peltoviljelykseen.

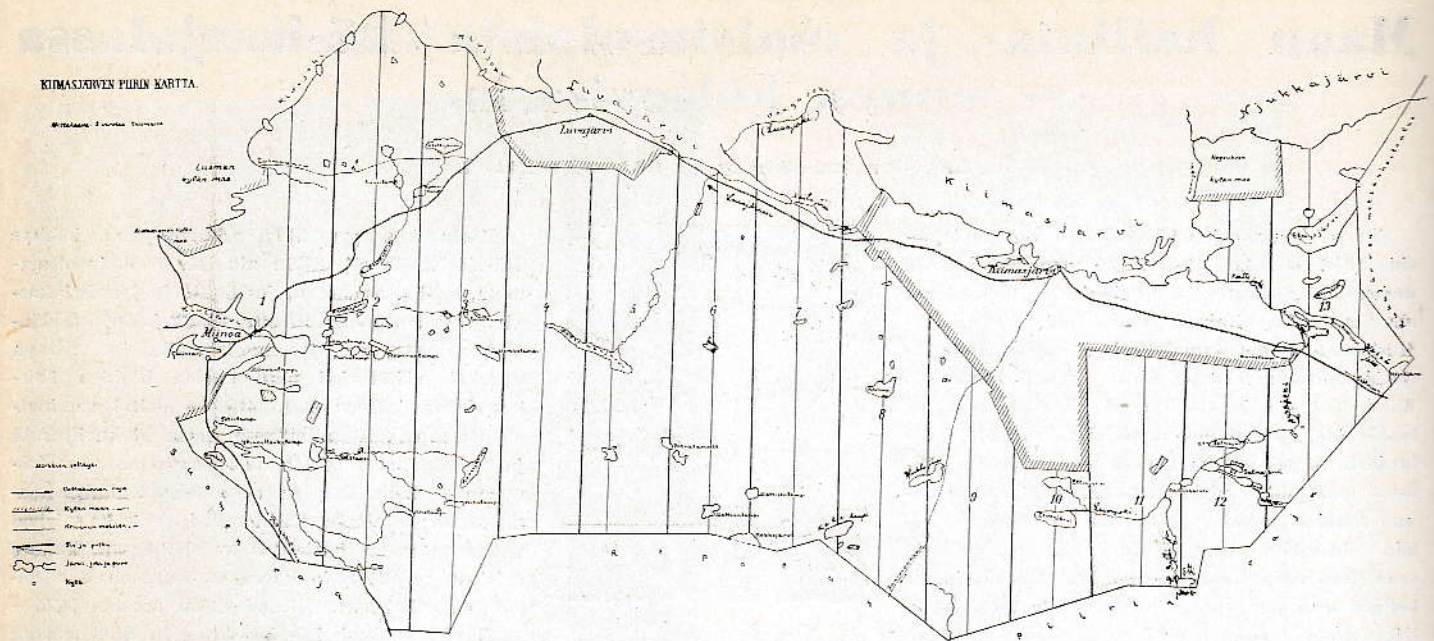

Maanviljelijä Oljo (Aleksanteri) Samulinen Rukajärven Tsholmista, syntynyt 1887. Suorittanut kansakoulu- ja keski-koulukurssin Kiimasjärvellä ja Povensassa toiminut maanviljelijänä ja liikealalla. Maailmansodan aikana oltaun komentuna erikoiskurssille toiminut Romanian rintamalla sijaisupseerina luutnantin arvolla. Maailmansodan jälkeen maanviljelijänä ja miliisipäällikkönä Rukajärvellä Pohjois-Venäjän hallituksen aikana. Ottanut osaa Itä-Karjalan kansalliseen vapausliikkeeseen Vienan hallituksen ja metsäsissijärjestön edustajana. Karjalan keskuhallituksen ja Karjalan Ulkomaisen Valtuuskunnan jäsen.

Mutta kun pysyvän peltoviljelyksen kehitys Itä-Karjalassa oli niihin aikoihin melkein olematonta, olisi seurauksena, jos äkkiä ja jyrkästi kaskiviljely lopetettaisiin, että väestö joutuisi hädänalaiseen asemaan ja kuolisi nälkään. Niinpä uudeksi päätökseksi pian uusien kaskien hakuu kiellon jälkeen tuli, että — paitsi varsinaisia talonpoikaiston hallussa olevia pikkuviljelmiä ja heinämaita sekä pientä alaa varsinaista metsämaata — heille täytyi kruununmaista lohkalsta huomattavampia alueita kaskimaiksi, joilla he saisivat vanhaan tapaan harjoittaa kaskiviljelystä, kunnes saisivat raivattua ja kasvukuntoon saatua riittävä peltoviljelykset. Niinpä sitten vuosien 1875—1885 välillä alkoi Itä-Karjalassa ja nimenomaan Aunuksen läänissä (Vienan eli Arkangelin lääni oli poikkeusasemassa jääden tästä agraarireformista silloin osattomaksi) ensimmäinen maidenjärjestelytoiminta, sanoisinko ensimmäinen vaihe maan isojakoa. Kun Itä-Karjalassa vallitsi ryhmä- eli kyläläisutus, niin maat lohkottiin ainoastaan kylien muodostamille kyläyhteisöille (ven. selskaja obshchina). Maat lohkaistiin siten, että kylän välittömään läheisyyteen erotettiin pääpalsta, jonka rajojen sisälle tulivat kaikki kyläyhteisön tontti- ja peltomaat sekä osa niittymaista samoin kuin varsinaisen metsämaa, joka oli, kuten sanottu, verrattain rajoitettu ja josta ei saanut omin luvun hakata eikä ottaa puita mihinkään tarkoituksiin ilman metsänhoitoviranomaisten lupaa ja leimausta. Tästä syystä tätä varsinaista metsämaata kaikkialla nimitettiinkin vara metsämaaksi (ven. zapanol nadjel). Samalla lohkaistiin eri palstoihin myöskin kyläyhteisöille kuuluvat kauko- eli ulkoniityt valtion metsäsaaroilla. Ja eräille kylille erotettiin talonpoikien pyynnöstä vapaaksi käyttömetsäksi lisäksi erillisiä uusia kaskimaita, jopa useiden kilometrien päästä kylämaiden ulkopuolelta heidän erikoisen kelpoisiksi katsomilleen vehmaalle vaaroille. Siten esim. ent. Rukajärven pitäjän Jekkisen- ja Marjavaaran kyläyhteisöille luovutettiin yhteiseksi kaskialueeksi bolševikkien rakentaman nykyisen suuren Repolan—Kotshkoman sotatien läheisyydessä oleva Koppalavaara ja saman pitäjän Suurenjärven kyläyhteisöille n. 7—8 km. kylästä lähellä Tiiksjärveä oleva Mustavaara.

Näin talonpojille annetut maat annettiin vuotuisilla, verrattain kohtuullisilla maksuilla 40 vuoden aikana valtiolta lunastettaviksi. Lunastusmaksut kannettiin verojen kannon yhteydessä. Ja jokainen kyläyhteisö sai ns. hallintakirjat mailleen (ven. vladjennaja zapisj).

On muuten mielenkiintoista seurata sen aikuista asiain menoa. Kun näitä maita talonpojille Itä-Karjalassa lohkottiin, niin toiset kyläyhteisöt saivat jopa kymmeniätuhansia hehtaareja maata toisten vastaavasti samankokoistenkin jäädessä kymmeneosaan siitä. Asiaa tuntemattomasta tuntuu käsittämättömältä, mistä tämä epätasaisuus johtui. Syy oli itsessään talonpojissa. Jos kyläyhteisöissä oli kauaskatseisia talonpoikia ja rohkeampia yrittäjiä, saivat he taivutettua naapurinsa kannalleen vaatien sekä saaden maata riittämäl-

Repolan metsänhoitoalueeseen kuuluvan Kiimassjärven ylimetsänvarlijapiirin kartta tsaarivallan loppuajalla.

(Kartassa näkyvät linjat erottavat erillisiä 2 km:n levyisiä valtion metsäsarkoja. Kyläyhteisöjen yksityismetsät eri lohkein varjostetun rajan crottamina. Kylä Miinoa, Härköniemi, Ristinieni, Lusma, Luvajärvi, Kiimassjärvi ja Nogeus — neljän ensinmainitun kylän alueet vasemmalla osittain kartan ulkopuolella, koska valtion metsäalue ei ulotu länemmäs. Kaukoniityt varjostettuina pältsinä erottuvat siellä täällä pikku lammista kruunun metsäalueesta.)

tulevillekin sukupolville. Mutta kyläyhteisöissä, joilta puuttui laajanäköisiä talonpoikaisjohtajia, pelättiin koko kesän kuluvan lohkomistöissä ja lunastusmaksujen muodostuvan ylivoimaisiksi. Siksi ei uskallettu tahtoa kuin hyvin pienet alat maata ja siten tällaiset kyläyhteisöt jäivät maan puutteeseen. Niin kävi esim. Rukajärven yhteyteen silloin kuuluneen Kiimassjärven seurakunnan Nogeuksen kylässä. Kylän väkiluku lisääntyi ripeästi siellä vallinneen „väestöpolitiikan” johdosta vähän ennen bolševismin valtaanpääsyä, ja siksi kylän mailta metsä oli lopulta niin vähissä, että jos mieli rakentaa, oli puut ostettava metsähallitukselta. Sitä vastoin naapurikylällä, Kiimassjärven kirkonkylällä, sen n. 30 talolla n. 111 yksikköosuudella oli maata kaikkiaan n. 11,400 destjatiinaa eli n. 12,450 ha. Repolan pitäjä — lähellä Suomen rajaa sijaiten ja ollen vilkkaassa kanssakäymisessä Suomen kanssa — osasi antaa asialle oikean arvon. Siellä jokaisessa kunnan kylässä (Muujärveä lukuunottamatta) kyläyhteisöille otettiin ja saatiin kysymyksessä olevassa jaossa huomattavan laajat alat metsämaalle. Valtion maanmittareilla oli oikeus antaa maata talonpojille — silmälläpitäen kaskiviljelyksen tarpeen tyydyttämistä — oman harkintansa mukaan niin paljon kuin parhaaksi näkivät.

Mainituista lunastusmaksuista vaadittiin kyläyhteisöiltä yhteinen takaus niitten valtiolle suorittamisesta, kuten yleensä Venäjällä oli kaikkialla tapana (ven. „krugovaja poruuka”). Jos joku kyläyhteisön jäsen syystä tai toisesta ei olisi kyennyt suorittamaan lunastusmaksujensa osuutta, oli se suoritettava muun kyläyhteisön yhteisin voimin kunkin osakkaan kohdaltaan.

Kun Venäjän valtava talonpoikaisto sekavien maaolojensa vuoksi alkoi vuosi vuodelta joutua käymistilaan — ja kun tätä talonpoikien tyytymättömyyttä valtaan pyrkivä vallankumouksellinen aines yhä enemmän ja enemmän kihoitti, niin vihdoinkin koko Venäjällä puhkesi lukuisia talonpoikaiskapinoita. Tällöin sattui monin paikoin ns.

„pomeshtshikkojen” i. suurtilallisten ja aatelisten tilojen tuhoamisja, tuho- ja murhapolttoja-, ryöstöjä ja murhia. Kehitys meni muutamissa vuosissa niin pitkälle, että silloinen tsaarin valta oli pakotettu käyttämään sotaväkeä näiden kapinain kukistamiseen. Kirjoittajalla on omakohtaisiakin havaintoja niihin aikoihin Venäjällä tekemiltään tiheiltä matkoilta noista verisistä kahakoista talonpoikien ja sotaväen välillä. V. 1905 sattunut ensimmäinen vallankumousyritys, suurlakko ja talonpoikaiskapinat saivat hallitusviranomaiset ja itsevaltiaan tsaarin ajattelemaan tilanteen vakavuutta. Ja niinpä jotenkuten talonpoikiaan tyydyttääkseen keisari Nikolai II julkaisi 6. 10. 1906 manifestin ja sen yhteydessä armollisen asetuksen, joiden mukaan suoritettiin seuraavat uudistukset.

1) Kaikki talonpoikaismaat julistettiin valtiolta lunastetuiksi, ja vuoden 1907 ajalta erääntyvistä lunastusmaksuista kannettiin enää vain puolet ja saman vuoden joulukuun 31. p:n jälkeen ne lakkasivat kokonaan. Lunastushinta kuitattiin suoritetuna, ja talonpojat eli kyläyhteisöt saivat hallinnassaan ja lunastettavinaan olleet maansa yksityisomistukseensa ja perintömaikseen.

2) Kaikki entiset maan tasoitusjaot — koko talonpoikaiselämän suurin vitsaus ja kaiken viljelyksen kehittymisen surmaaja — kiellettiin siitä lähtien kertakaikkiaan ja ainaiseksi jyrkästi. Täten rajoitettiin kyläyhteisöjen voutivaltaa jäsentensä suhteen.

3) Samalla suotiin kyläyhteisön jäsenille, yksityisille talonpojille, oikeus lopullisesti erota kyläyhteisöön kuulumasta ja saada erotetuksi hänelle tuleva maaosuutensa yhteisistä maista henkilökohtaiseen yksityis- ja perintöomistukseen (ven. otrubnoje hutsnoje eli hozjalstvo).

4) Tämän uudistuksen toimeenpanoa varten määrättiin perustettavaksi jokaiseen kihlakunnan kaupunkiin kihlakunnan maanjakokomissioni ja tätä ylempäksi instanssiksi läänin maanjakokomissioni käsittelemään ja lopullisesti vahvistamaan kaikki maanjaosta johtuvat asiat.

5) Koska usemplem kyläyhteisöjen väestö oli tähän mennessä huomattavastikin lisääntynyt, ja kun paikoitellen niin ollen yhteisöjen hallinnassa oleva maa kävi riittämättömäksi ja talonpojille oli hankittava lisämaata joko valtion- tai yksityisten maista, perustettiin ns. Talonpoikien Maapankki, joka rahoitti kaikki lisämaan hankinnat myöntäen talonpojille pitkäaikaista luottoa — aina 55 vuodenkin maksumääräisiä kuoletuslainoja, jotka olivat hyvin halpakorkoisia — $2\frac{1}{3}\%$ vuodessa.

6) Samalla kyläyhteisöjen talonpojille myönnettiin oikeus metsänmyyntiin näin lunastetuilta mailtaan. Mutta sen tuli tapahtua valtion valvonnan alaisena, eikä myydyistä metsistä saatuja rahoja annettu talonpojille käsiin, vaan ne talletettiin valtakunnan pankkiin tai sen haarakonttoreihin. Vain korot saivat talonpojat rahoistaan käytettäväkseen. Tulipalojen, karjavahinkojen tms. sattussa yhteisestä anomuksesta myönnettiin joku määrä pääomastakin käytettäväksi. Siinä tapauksessa, että asianomainen erosi ja erotti maansa kyläyhteisön yhteydestä, hän sai myöskin hänelle tulevan osan myynnillä saaduista metsärahoista, ja silloin hän sai ne käteensä.

Samalla määrättiin, että kaikki mainitut maanjakotolmitukset tuli suorittaa talonpojille ilmaiseksi valtion varoilla ja laskuun.

Tämä suuren maareformin alku oli sinunna asia maataviljelevälle väestölle. Mutta siinä oli yksi paha vika, joka teki koko reformin melkein olemattomaksi. Kyläyhteisöistä eroon pyrkivät talonpojat olivat näet tiukasti asetetun kyläyhteisön mielivallasta riippuviksi. Eroa kyläyhteisöstä tuli jokaisen hakea kyläyhteisöltä, ja jos se kokouksessaan äänioikeutettujensa 5/6 äänimäärän enemmistöllä myönsi asianomaiselle oikeuden erota ja erottaa maaosuutensa yhteismaista, niin asia oli selvä. Mutta tätäpää kyläyhteisö ei tahtonut missään myöntää, ja niin ollen koko eroamis- ja erottamisjutusta ei tahtonut tulla mitään. Mentiinpä piintyneessä vanhoillisuudessa niinkin pitkälle, että vaikka maan tasoitusjaot oli kertakaikkiaan ja jyrkästi kielletty, usein paikoin ja etenkin väkirikkaimmissa kyläyhteisöissä — maan tasoitusjakoa käyntiin — huolimatta paikallisten viranomaisten kielloista ja varoituksista. Niin tapahtui esim. Rukajärven suuressa kirkonkylässä, jossa v. 1907 koko kesä mitattiin ja linjoitettiin viljankin kasvussa olevia peltoja, vaikka osa viljoista toimituksen aikana aika pahasti sotkeutui ja polkeutui. Kun syksyllä ns. maalaispäällikkö (zemskii natshalnik) tuli sitten asiaa selvittämään ja piti kyläyhteisön kokouksen julistaen siinä mainitun toimituksen laittomaksi ja kehoittaen siitä ehkä kärsimään joutuneita talonpoikia valittamaan, jolloin asianomaisia ankarasti rangaistaisiin ja tuomittaisiin maksamaan aiheuttamansa vahingot, niin asianomaiset eivät tahtoneet sitäkään vielä uskoa.

Näin tämänkin reformin jälkeen talonpoikaislevottomuuksia Venäjällä vielä jatkui, ja asiat pysyivät jotensakin ennallaan, kunnes pääministeriksi tuli Stolypin, joka hänelle ominaisella tarmolla ja suorakaisuudella ryhtyi kohta käsiksi tähän asiaan, teki lakialoitteen ja ajoi sen kiiressä läpi. Kesällä 1910, heinäkuun 14. p:nä astuikin voimaan tätä asiaa koskeva ns. „Stolypinin laki”, joka on tullut yleisemmin tunnetuksi kuin edellä käsitelty keisarillinen manifesti. Siitä se ei kuitenkaan oleellisemmin eronnut muussa kuin siinä, että tällä lailla nyt suotiin enemmän helpoitusta kyläyhteisön yhteydestä eroon haluavalle talonpojalle. Nyt nimittäin ei tarvinnut enää saada 5/6 osan enemmistöä kyläyhteisöstä eroamiseen, vaan ainoastaan puolet äänistä.

Mutta kun tämäkään laki ei ollut vielä riittävä tarkistetun uudistuksen aikaansaamiseksi, annettiin vielä uusi lakialoite asiasta valtakunnanduimalle. Seuraavana vuonna se hyväksyttiin ja astui voimaan toukokuun 29. p:nä 1911. Tämä maareformilaki, joka oli edellisiä kaikin puolin parempi, soi yksityiselle talonpojalle täydellisen vapauden erota ja erottaa maaosuutensa kyläyhteisön yhteydestä milloin tahansa. Ei enää tarvinnut erolupaa pyytää kyläyhteisöltä ollenkaan, vaan tuli ainoastaan tehdä kirjallinen ilmoitus asiasta kihlakunnan maanjakokommissionille, jolloin asia joutui ilman muuta ratkaisuun. Sanottu komissioni määräsi heti jonkun asianomaisista jäsenistään

Paavi Pius XII piti jokin aika sitten puheen 20 000 italialaiselle. Puheessaan paavi tuomitsi bolševismia. Paavi on suhtautunut maamme hyvin myönteisesti.

asiaa paikalle valmistelemaan, pitämään alkukokouksen, ottamaan selvää asianomaisen omistussuhteista, maaosingosta jne. Samalla tämän tehtävän saanut virkamies kyllä piti kyläyhteisön kokouksen ja siinä muodollisesti esitti pyynnön asianomaisen erottamisesta huomauttaen kuitenkin kokoukselle, että suostuipa se tai ei antamaan asianomaiselle luvan erota, se ei asiaan vaikuta yhtään mitään, vaan toimitus pannaan lainmukaan heti käyntiin. Tulkoon tässä sivumennen huomautetuksi, että kirjoittajan asiassa sitä valmistamaan oli Poventsan kihlakunnan maanjakokommissionista määrätty Pietarin yliopistossa tutkintonsa juuri suorittanut lakitieteenkandidaatti Vas. Beljajeff. Hän viipyi luonani kaksi viikkoa valmistaen asian täysin siihen kuntoon, ettei jäänyt muuta kuin maanmittausinsinöörin myöhemmin suoritettava rajojen käynti ja tilusten kartoitus.

Tämän lain perusteella maanreformiasia sai sellaiset mittasuhteet, ettei koko Venäjän maassa riittänyt enää maanmittareita jakoja toimittamaan. Asiat joutuivat odottamaan vuorojaan jopa kolme—neljä vuotta. Ja väliin tuli sitten v. 1914 alkanut maailmansota, jota Venäjällä seurasi vallankumous ja bolševismi. Ja kaikki jäi vain kauliksi unelmaksi vapaasta ja itsenäisestä Itä-Karjalan talonpojasta.

Mitä tuo nykyinen suuri maailmanpalo jälkiseurauksineen melle Itä-Karjalan kovia kokeneille lapsille, on vielä hämärän peitossa. Osaavatko antaa ne, joille valta tulee aikanaan kuulumaan, oikean arvon heimmomme perinteille ja pyrkimyksille? Onko tuleva aika tuova täyttymyksen heimmomme vapauspyrkimysten perusteisiin liittyvään vaatimukseen itsenäisen, vanhan maanviljelijäväestön huomiseksi Itä-Karjalaan, se on vielä tänä hetkenä tietymättömissä.